
Saksnummer:
24-036660ASD-BORG/01

Oslo, 27.05.2025
2022-0922

Sluttinnlegg til Borgarting lagmannsrett

Ankende part 1: Norges Naturvernforbund, Mariboes gate 8, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: advokat Asle Bjelland, CMS Kluge Advokatfirma AS

Ankende part 2: Natur og Ungdom, Torggata 34, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: advokat Amund Noss, CMS Kluge Advokatfirma AS

Ankemotpart: Staten v/Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Asgeir Nygård

Rettslig medhjelper: Regjeringsadvokaten v/advokat Karen Mellingen

...

1 PÅSTAND

Som forklart i statens prosesskriv 23. mai 2025, mener staten at det er beslutningen fattet av Kongen i statsråd 23. mai 2025 som nå er søksmålets eneste aktuelle tvistegjenstand. Med den forutsetningen legger staten ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Staten v/Klima- og miljødepartementet tilkjennes sakskostnader.

Dersom de ankende parter skulle fastholde at de fortsatt har rettslig interesse i å prøve gyldigheten av vedtakene omfattet av påstanden i anken og ikke vil trekke den nye beslutningen inn i den verserende saken, vil staten legge ned påstand om at saken heves, subsidiært at anken forkastes, og i begge tilfeller at staten tilkjennes sakskostnader. Staten

har ikke hatt tid til å se nærmere på prosesskrivet fra de ankende parter som ble lastet opp i ettermiddag og vil komme tilbake til spørsmålet om tvistegjenstand.

2 OVERORDNET OM SAKEN

2.1 Innledning

Ankesaken gjelder spørsmålet om utslippstillatelsen (og evt. driftskonsesjonen) er gyldig. Etter vannforskriften § 12 andre ledd bokstav b kreves det at «samfunnsnytt» ved Engebø-prosjektet er «større enn tapet av miljøkvalitet». Sakens sentrale problemstilling er om dette vilkåret i vannforskriften, tolket i lys av vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c («overriding public interest»), er oppfylt.

De ankende parter har for lagmannsretten argumentert for at lagmannsrettens prøving av sakens sentrale problemstilling skal begrenses til de forhold som er eksplisitt omtalt i den kongelige resolusjonen fra 19. februar 2016 der Kongen i statsråd opprettholdt Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015 som ga tiltakshaver tillatelse etter forurensningsloven § 11. Etter statens syn bygger de ankende parts syn på en uriktig forståelse av både norsk forvaltnings- og prosessrett, vanndirektivet og EØS-retten for øvrig. Domstolene har full prøvingskompetanse når det gjelder vilkåret i vannforskriften § 12, tolket i lys av vanndirektivet art. 4 nr. 7. I en slik situasjon er domstolskontrollen av vedtaket en *resultatkontroll* og prøvingen er ikke begrenset til forhold/hensyn som er eksplisitt omtalt i vedtakets begrunnelse. Staten viser til tidligere prosesskriv om dette.

Etter statens syn faller denne problemstillingen uansett bort etter at Kongen i statsråd 23. mai 2025 fattet beslutning om å ikke omgjøre de tidligere tillatelsene.¹ Det er nå denne beslutningen som utgjør sakens aktuelle tvistegjenstand. Denne kongelige resolusjonen gir et fyllestgjørende og oppdatert uttrykk for forvaltningens syn på sakens sentrale problemstilling.

2.2 Vurderingstemaet

EFTA-domstolens rådgivende uttalelse klargjør at vilkåret innebærer at det skal skje en interesseavveining og at det ikke er krav om kvalifisert interesseovervekt. Vilrådets skjønnsmessige ordlyd gir myndighetene fleksibilitet og handlingsrom til å treffe tiltak som samlet sett anses å være til samfunnets beste. Dette bekreftes av EFTA-domstolen, som i avsnitt 31 og 36 i den rådgivende uttalelsen trekker frem at statene har en skjønnsmargin i denne avveiningen.

¹ Det bemerkes også at både i Miljødirektoratets anbefaling til departementet 13. februar 2015 og i direktoratets «Godkjenning av avfallshåndteringsplan og vedtak om revidert tillatelse» datert 23. juni 2023 er tilgang til mineraler i det europeiske markedet nevnt ved siden av hensynet til verdiskaping, sysselsetting og fordelingsvirkninger.

2.3 Tapet av miljøkvalitet

Siden det skal skje en interesseavveining, er det viktig at lagmannsretten har klart for seg hva det ene loddet i vektskålen – «tapet av miljøkvalitet» – går ut på.

Tillatelsen gir tiltakshaver rett til utvinning og prosessering av rutil (titanoksid), granat og pukk fra Engebø-fjellet ved ytre del av Førdefjorden i Sunnfjord kommune, med tilhørende deponering av avgangsmasser i sjødeponi i Førdefjorden. Tillatelsen bygger på omfattende kunnskapsgrunnlag og grundige miljøvurderinger. I tillatelsen er det stilt strenge vilkår om utslipp, miljøovervåking og rapportering, og Miljødirektoratet følger driften nøye.

Bruk av sjødeponi har vært en forutsetning for å få realisert Engebø-prosjektet. For tingretten var partene enige om at landdeponi ikke er et miljømessig bedre alternativ enn sjødeponi på Engebø. Tingretten konkluderte videre med at en driftsform uten deponi har usikker faktisk gjennomførbarhet, vil føre til at kostnadene flerdobles og heller ikke er et miljømessig bedre alternativ (dommen s. 84-85).

Sjødeponiet innebærer en forringelse av tilstanden i vannforekomsten Førdefjorden-ytre. Nærmere bestemt innebærer sjødeponiet at den økologiske tilstanden i vannforekomsten Førdefjorden-ytre vil forringes fra *god* til *dårlig* som følge av at deponeringen av masser vil føre til at en del av bunnfaunaen i Førdefjorden-ytre går tapt i deponeringsperioden. Dette innebærer blant annet:

- Sjødeponiet vil direkte berøre en begrenset del av vannforekomsten Førdefjorden-ytre (omtrent 3 km² av totalt 30 km²). Det er ikke forventet at omkringliggende områder vil bli påvirket av betyding.
- Når deponeringen er avsluttet, vil rekolonisering skje og det vil etableres et nytt bunnsamfunn som antas å være annerledes enn det som var der før, men sannsynligvis like rikt. Mesteparten av deponiområdet vil sannsynligvis være rekolonisert innen 10 år.
- Sannsynligheten for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden er vurdert som liten.
- Risikoen for skadelig utlekking av metaller fra de deponerte massene er vurdert å være liten

2.4 Statens syn

Problemstillingen for lagmannsretten er om den samlede samfunnsnytten av Engebø-prosjektet veier tyngre enn det avgrensede tapet av miljøkvalitet. Etter statens syn er det ikke tvilsomt at svaret på dette er ja.

For det første vil virksomheten skape nye arbeidsplasser som gir grunnlag for økt tilflytting og bosetting i et langsiktig perspektiv. Prosjektet er anslått å vare i 39 år, med potensial for forlengelser. I tillegg forventes det indirekte sysselsetting og andre positive ringvirkninger lokalt og i regionen.

For det andre vil virksomheten bidra til å sikre Norge og Europa tilgang til store mengder av titanmineralet rutil, som er godt egnet til videre prosessering til både titanmetall og pigment. Virksomheten vil på grunn av den lange driftsperioden være en stabil leverandør

av rutil, noe som vil bidra til å redusere sårbarheter i verdikjeden for rutil. Samtidig vil virksomheten bidra til å bygge industriell kompetanse og erfaring til å drive mineralutvinning i Norge.

Statens syn er at disse hensynene hver for seg, og i alle fall samlet, er tilstrekkelig til at forskriftens og direktivets krav er oppfylt. Det gjelder uavhengig av hvilket tidspunkt lagmannsretten anser som avgjørende for gyldighetsprøvingen.

I den samlede avveiningen kan også økonomiske hensyn trekkes inn. Staten legger til grunn at slike hensyn er lovlige hensyn i avveiningen, men ikke i seg selv tilstrekkelig, jf. EFTA-domstolens rådgivende uttalelse avsnitt 40. De betydelige inntektene Engebø-prosjektet vil gi for lønnstakere, aksjonærer, kommunen og staten i prosjektets levetid supplerer derfor de ovennevnte hensynene og underbygger ytterligere at vilkåret er oppfylt.

2.5 Ugyldighetsvurderingen

Dersom lagmannsretten skulle komme til at det foreligger en rettsanvendelsesfeil ved beslutningen 23. mai 2025, vil staten anføre at dette ikke skal lede til ugyldighet. I praksis og juridisk teori er det antatt at vedtak som mangler hjemmel, helt unntaksvis kan være gyldige, jf. Prop. 79 L (2024-2025) punkt 23.3.1. Vår sak er etter statens syn en slik situasjon. Tiltakshaver har i ti år innrettet seg i god tro til tillatelsen som ble gitt i 2015 og har investert betydelige beløp. Det bør også ha betydning at de ankende parter først i 2022 tok ut stevning i saken. I tillegg viser staten til at Engebø-prosjektet utgjør et viktig og langsiktig bidrag til å bedre forsyningssikkerheten i Norge og Europa. Prosjektet er nå i gang. Etter det staten er kjent med, er det ingen andre store kjente rutilforekomster i Norge eller EU som kan erstatte Engebø-prosjektet, og det vil uansett ta svært lang tid å få utviklet tilsvarende prosjekter.

Så langt staten kan se, har ikke de ankende parter anført at foreligger saksbehandlingsfeil. Statens syn er uansett at eventuelle feil ikke leder til ugyldighet fordi feilen ikke kan ha virket inn på avgjørelsen. Domstolene har uansett full prøvingskompetanse og saksbehandlingsfeil leder derfor normalt ikke i seg selv til ugyldighet, jf. Prop. 79 L (2024-2025).

Dersom tvistegjenstanden mot formodning fortsatt skulle være vedtakene omfattet av påstanden i anken, vil staten anføre at eventuelle feil må anses ratihabert ved den kongelige resolusjonen 23. mai 2025. I tillegg, eller alternativt, anføres at feilen uansett ikke skal lede til ugyldighet, jf. de to foregående avsnittene som vil gjelde tilsvarende.

3 NÆRMERE OM VANNDIREKTIVETS VILKÅR OM «OVERRIDING PUBLIC INTEREST»

3.1 Vanndirektivet som tolkningsfaktor for vannforskriften

Vannforskriften § 12 er ment å gjennomføre Norges forpliktelser etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7. Det ble presisert i St. prp. nr. 75 (2007-2008) s. 8 at forskriften ikke pålegger forpliktelser ut over det som følger av direktivet.

Det er et spenningsforhold mellom ordlyden i forskriften og EFTA-domstolens tolkning av vilkåret i direktivets artikkel 4 nr. 7. Etter statens syn skal ikke forskriftens krav tolkes strengere enn det Norges EØS-rettslige *forpliktelser* tilsier. Da tillatelsen til forringelsen av Førdefjorden-ytre ble gitt i 2015 og opprettholdt i 2016, var vanndirektivet art. 4 nr. 7 ennå ikke bindende for Norge fordi det ikke forelå en godkjent vannforvaltningsplan, jf. EU-domstolens avgjørelser i sak C-43/10 avsnitt 56 og C-346/14 avsnitt 49. De senere mindre justeringene av utslippstillatelsen i 2021 og 2023, samt beslutningen om å ikke omgjøre tillatelsen i 2025, innebærer ikke tillatelse til en *ny* forringelse og utløser derfor ikke et krav om vurdering opp mot vanndirektivet art. 4 nr. 7.

Norges EØS-rettslige forpliktelse på vedtakstidspunktet, da det ennå ikke forelå en godkjent vannforvaltningsplan, var begrenset til å gjelde et forbud mot å iverksette tiltak som var *«liable seriously to compromise the attainment of the result prescribed by Article 4 of that directive»*, jf. C-43/10 avsnitt 60. Etter statens syn må EU-domstolen forstås slik at medlemsstatene i denne mellomfasen har noe større handlingsrom for å tillate aktiviteter/inngrep enn dersom artikkel 4 nr. 7 skulle vært anvendt direkte.

Etter statens syn er det ikke nødvendig for lagmannsretten å avklare hvor stort det økte handlingsrommet i denne mellomfasen er. Vedtaket er et statens syn gyldig også dersom art. 4 nr. 7, tolket i lys av EFTA-domstolens rådgivende uttalelse, anses direkte anvendelig.

3.2 EFTA-domstolens generelle utgangspunkter

I avsnitt 33-35 i den rådgivende uttalelsen trekker EFTA-domstolen blant annet frem at det skal gjøres en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det skal godtgjøres at myndighetene *«ikke bare viser til et teoretisk tvingende allment hensyn, men snarere har basert på en detaljert, konkret analyse av prosjektet»*. Saksbehandlingen av Engebø-prosjektet oppfyller i høyeste grad dette. Det er foretatt en lang rekke detaljerte, konkrete og helhetlige analyser av fordeler og ulemper ved Engebø-prosjektet.

EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 36 at det er ikke mulig å fastslå at det kun er bestemte tungtveiende interesser som kan være relevante. Det er heller ikke mulig for EFTA-domstolen å gi en uttømmende liste over faktorer som kan identifiseres i vurderingen av om de allmenne interessene som begrunner en bestemt endring, kan kvalifiseres som *«overriding public interest»* – dette må vurderes individuelt i den enkelte sak. Ettersom direktivet ikke søker å oppnå fullstendig harmonisering, må EØS-statene innrømme en viss skjønnsmargin.

Det er tidvis vanskelig å følge den rettslige forankringen av EFTA-domstolens resonnement fra dette generelle utgangspunktet og til de mer spesifikke vurderingene EFTA-domstolen gjør av hensynet til sysselsetting og mineraltilgang, jf. nærmere nedenfor. Når lagmannsretten skal gjøre en selvstendig vurdering av EØS-retten og hvordan EFTA-domstolens uttalelse skal forstås og anvendes i den konkrete saken, er det nødvendig å ha et kritisk blikk på den rettslige forankringen av EFTA-domstolens uttalelser og hvordan disse harmoniserer med de generelle utgangspunktene EFTA-domstolen selv oppstiller.

I den foreliggende saken kommer det ikke på spissen hvilke evt. terskler direktivet oppstiller når det gjelder hensynet til sysselsetting og mineraltilgang, men det er viktig for staten at

det i Norge ikke etableres en praksis hvor vannforskriften/vanndirektivet anses å oppstille terskler som det reelt sett ikke er grunnlag for.

3.3 Rent økonomiske hensyn

Staten tar til etterretning at EFTA-domstolen mener at «*rent økonomiske hensyn, som å fremme nasjonaløkonomiske eller nasjonaløkonomiens funksjon*», ikke kan begrunne at det foreligger «*overriding public interest*». Det må, ifølge avsnitt 41 i uttalelsen, kreves noe mer i form av at det økonomiske hensynet må «*per definisjon tjene allmennhetens interesser og ikke bare private interesser*» og at det økonomiske målet «*må være av vesentlig betydning*», enten på grunn av «*sammenhengen de inngår i*», eller på grunn av «*en annen medvirkende faktor som gjør at oppnåelsen av dem er tilstrekkelig viktig til å kvalifiseres som tvingende*».

I vår sak foreligger det «noe mer» – i form av at både sysselsettingshensynet og hensynet til mineraltilgang klart underbygger samfunnsnyten av Engebø-prosjektet. I alle fall for lagmannsretten er det derfor etter statens syn ikke nødvendig å problematisere i hvilken grad EFTA-domstolen har rettslig forankring for standpunktet i den rådgivende uttalelsen.

3.4 Sysselsettingshensyn

3.4.1 Rettslig utgangspunkt

EFTA-domstolen uttaler seg om dette hensynet i avsnitt 43-45 i den rådgivende uttalelsen. I avsnitt 44 og 50 uttales det at visse hensyn knyttet til den sosiale og økonomiske situasjonen i et bestemt område, kan anses å utgjøre «*overriding public interest*» etter vanndirektivet art. 4 nr. 7.

I avsnitt 45 uttaler domstolen at det ikke kan utelukkes at et prosjekt kan godkjennes etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 «*basert på behovet for å oppnå sysselsettingsvirkninger og dermed sikre bosetting i regioner som opplever betydelig fraflytting og sosial nød*».

Så langt staten kan se, er det ikke støtte i praksis fra EU-domstolen, heller ikke avgjørelsen det er vist til i avsnitt 44, for at det *kun* er i tilfeller med betydelig fraflytting eller sosial nød at sysselsettingshensyn kan utgjøre «*overriding public interest*». Uttalelsen om betydelig fraflytting og sosial nød må forstås som eksempler hvor sysselsettingsvirkninger i seg selv kan begrunne at prosjektet kan godkjennes. En annen forståelse vil ikke la seg harmonisere med det EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 36 om at EFTA-domstolen ikke er i stand til å gi en «*uttømmende liste over faktorer som kan identifiseres i vurderingen av om de allmenne interessene som begrunner en bestemt endring, kan kvalifiseres som tvingende, ettersom det vil være nødvendig med en individuell vurdering i den enkelte sak*». Dette underbygges også av Kommisjonens skriftlige innlegg til EFTA-domstolen avsnitt 30 der «*depopulation*» nettopp omtales som et eksempel.

Betydelig fraflytting er ikke den eneste situasjonen som tilsier at det foreligger et allment behov for de virkninger sysselsetting gir i et område. Særlig i lys av skjønnsmarginen EØS-statene har, bør statene kunne vektlegge sysselsettingsvirkninger det er behov for av andre årsaker, som for eksempel ved lave fødselstall, aldrende befolkning og/eller manglende tilflytting.

3.4.2 Den konkrete vurderingen

I vår sak er det gjort en konkret analyse av prosjektet som viser at behovet for sysselsettingsvirkningene av Engebø-prosjektet er høyst reelle og noe langt mer enn bare et «enkelt ønske», sml. avsnitt 45 i EFTA-domstolens rådgivende uttalelse. Statens syn er at det var og er behov for sysselsettingsvirkninger i området, og at antallet arbeidsplasser og den lange driftsperioden underbygger at virksomheten er samfunnsmessig viktig.

Virksomheten bidrar til tilflytting og bosetting i området i et langsiktig perspektiv. Det er estimert at virksomheten vil gi om lag 170 arbeidsplasser i gjennomsnitt gjennom hele driftsperioden på 39 år. En betydelig andel av de som sysselsettes av virksomheten antas å være tilflyttere. I tillegg kommer tilflytting av deres eventuelle partnere og barn.

Rapporter om befolkningsutvikling i Engebø-området utarbeidet i forbindelse med kartlegging av prosjektets potensielle virkninger illustrerer at det var behov for økt tilflytting i Naustdal kommune. I en rapport fra Sintef fra 2013 ble det blant annet fremhevet at den eldre delen av befolkningen i kommunen var voksende, mens den yngste delen av befolkningen hadde klart svakere utvikling og at utsiktene for denne aldersgruppen heller ikke var gunstig. Det var ikke registrert andre næringsetableringer på gang i kommunen. Sysselsettingen prosjektet medfører vil ha vesentlig betydning lokalt.

3.5 Tilgang til rutil

3.5.1 Rettslig utgangspunkt

I EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 47 uttales det at *«hensynet til forsyningssikkerhet for slike mineraler kun kan være tvingende når det aktuelle mineralet er av en slik art at det rettferdiggjør særlige tiltak og, for det andre, at mineralet faktisk vil bli brukt til slike formål i den aktuelle EØS-staten eller i EØS mer generelt»*. Avsnittet avsluttes med at *«Forsyningen av mineralet må i det minste være tilgjengelig for bruk i EØS innen relativt kort tid dersom det skulle oppstå knapphet på materialet.»* I påfølgende avsnitt uttales det at å sikre global forsyning av et slikt kritisk mineral – eller noe annet materiale – ikke vil oppfylle kriteriet ettersom det mangler den nødvendige tilknytningen til det indre markedet.

Staten forstår EFTA-domstolen slik at prosjektet bør ha en viss tilknytning til det indre markedet i EØS. Ut over dette etterlater EFTA-domstolens kriterier etter statens syn en lang rekke spørsmål om hvordan disse skal forstås og operasjonaliseres. Det er ikke vist til noen rettskilder som gir støtte for eller veiledning om kriteriene. Det er derfor god grunn for lagmannsretten til å ha en kritisk tilnærming til disse kriteriene, særlig når dette skal ses i sammenheng med de generelle utgangspunktene EFTA-domstolen selv oppstiller, herunder behovet for en konkret vurdering i hver enkelt sak og prinsippet om skjønnsmargin.

Staten vil trekke frem at EFTA-domstolens uttalelse må forstås i lys av at EU både anerkjenner og er avhengig av at forsyningssikkerheten ivaretas ved hjelp av globale verdikjeder. Tilknytningen til det indre markedet må vurderes ut fra et slikt globalt og langsiktig perspektiv.

Det er også grunn til å trekke frem at på tidspunktet vurderingen opp mot vanndirektivet art. 4 (7) gjøres, vil det sjelden være inngått bindende avtaler med kunder, i alle fall ikke for

hele prosjektets levetid. Staten legger til grunn at EFTA-domstolens uttalelse ikke skal forstås slik at nasjonale myndigheter må stille vilkår i den nasjonale tillatelsen om at en bestemt andel av det som skal utvinnes eller produseres må selges direkte til en kunde hjemmehørende i EØS. Et slikt vilkår ville utgjøre et stort inngrep i det kommersielle handlingsrommet til selskapet som potensielt kan gjøre det svært vanskelig å skaffe nødvendig finansiering til prosjektet. Det er ikke tvilsomt at både Norge og EU anerkjenner at privat kapital er avgjørende for å få realisert prosjekter som ivaretar eller forbedrer forsyningssikkerheten.

Staten vil videre understreke at hensynet til mineraltilgang kan utgjøre en «overriding public interest» etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 uavhengig av om det aktuelle mineralet er ansett som kritisk eller strategisk etter forordning (EU) 2024/1252 (CRMA) og/eller om prosjektet oppfyller kriteriene for strategisk prosjekt etter forordningen. En annen sak er at CRMA artikkel 9 nr. 2 gjør det enklere for medlemsstatene å konkludere med at et strategisk prosjekt etter CRMA også oppfyller vanndirektivets vilkår om «overriding public interest».

3.5.2 Den konkrete vurderingen

I den kongelige resolusjonen 23. mai 2025 er det gitt en utførlig begrunnelse for statens syn. Staten viser til denne og nøyer seg her med noen hovedtrekk.

Statens syn er at det er behov for rutil i Europa og i verden, og at størrelsen og egenskapene til forekomsten i Engebø-fjellet underbygger at virksomheten er samfunnsmessig viktig.

Mineralforekomsten i Engebø-fjellet representerer en av verdens største kjente forekomster av rutil i fast fjell. Forekomsten er en stor og viktig ressurs, både i europeisk og global sammenheng. Da tillatelsen ble gitt i 2015, ble det vist til at planlagt produksjonsnivå tilsa at gruvedriften ville stå for rutilmengder tilsvarende 20 % av verdens totale produksjon, samt at Norge og Ukraina var de eneste produsentene av titanråstoff i Europa som har ressurser av betydning. Rutil har miljø- og kvalitetsmessige fordeler sammenlignet med andre titanmineraler, bl.a. ved at det kan utvinnes uten at det produseres radioaktive restprodukter.

På grunn av Engebø-prosjektets fysiske plassering i Norge og lange driftsperiode, vil prosjektet være et stabilt og langsiktig bidrag til at EØS-området blir sikret tilgang til titanmalm velegnet til videreforedling til flere titanmineralprodukter. Prosjektet er også det første store gruveprosjektet som er realisert i Norge på lang tid, og vil dermed bidra med viktig kompetanse innenfor mineralutvinning.

Titan brukes enten i sin oksiderte form som hvitt pigment eller i metallisk form som titanmetall. Utvinningen av titan fra Engebø-forekomsten vil etter statens syn utgjøre et viktig bidrag for å bedre forsyningssikkerheten i Norge og Europa for begge disse bruksområdene.

Titanmetall anvendes bl.a. i luftfartsindustrien, forsvarsindustrien og medisinalindustrien. Produksjon av titanmetall er konsentrert i et begrenset antall land, hvorav nesten 70 prosent foregår i Kina og resten i Japan, Russland, Saudi-Arabia og Kasakhstan. EU er 100 prosent avhengig av import av titanmetall. Utvinning av titan fra Engebø-forekomsten vil bedre

forsyningssikkerheten i Europa i første omgang fordi titan eksporteres til landene som per i dag produserer titanmetall og deretter videre til Europa. På lenger sikt vil titanråstoff i Europa kunne legges til rette for produksjon av titanmetall i Europa.

Også når det gjelder *pigmentproduksjon* er statens syn at Engebø-prosjektet er viktig. Europa har underskudd på råstoff til pigmentproduksjon og vil ha behov for rutilkonsentrat til høyverdige pigmentanvendelser. Rutil og øvrige titanråstoffer blir i stor grad importert fra land utenfor kontinentet.

Som fremhevet i den kongelige resolusjonen punkt 2.3 har det de siste årene vært en utvikling internasjonalt som underbygger behovet for og viktigheten av Engebø-prosjektet. Blant annet er titanmetall definert som både et kritisk og strategisk råmateriale i Critical Raw Materials Act (CRMA). Forordningen forplikter medlemsstatene til å styrke de ulike stadiene av verdikjeden til strategiske råvarer, noe som uttrykkelig er definert å inkludere både utvinning av råstoff og prosessering.

4 BEVIS

I tillegg til sakens dokumentbevis vil staten tilby vitneforklaring fra:

1. Harald Sørby, seksjonsleder i Miljødirektoratet. Forklaringen vil belyse relevante deler fra Miljødirektoratets involvering i utredningen av saken, herunder direktoratets praksis i lignende saker.
2. Finn Ivar Marum, daglig leder i Nordic Mining ASA. Han skal forklare seg om (i) utvikling av mineralprosjekter generelt og Engebø-prosjektet spesielt, herunder globale verdikjeder og finansiering, (ii) rutilforekomsten på Engebø som global ressurs og fordelaktige egenskaper ved forekomsten og (iii) nåværende og potensielle kunder i Europa og verden for øvrig
3. Sigrid Dahl Grønnevet, ekspedisjonssjef i næringspolitisk avdeling, Nærings- og fiskeridepartementet. Hun skal forklare seg om vurderingene i departementet, og hos Norges Geologiske undersøkelser (NGU) og Direktoratet for mineralforvaltning, av Engebø-ressursens betydning. Grønnevet vil også beskrive verdikjeder, internasjonalt samarbeid og betydningen av sikkerhetspolitiske hensyn i de samfunnsøkonomiske vurderingene.

• • •

Oslo, 27.05.2025

REGJERINGSADVOKATEN

Asgeir Nygård
advokat